

УДК 630 (092)

М.П. КОЗЛОВСЬКИЙ

З НАГОДИ 85-РІЧЧЯ ВІЦЕ-ПРЕЗИДЕНТА ЛІСІВНИЧОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ, АКАДЕМІКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ МИХАЙЛА ГОЛУБЦЯ

Михайло Андрійович Голубець – віце-президент Лісівничої академії наук України, академік Національної академії наук України, доктор біологічних наук, професор, почесний директор Інституту екології Карпат НАН України, відомий політичний діяч. Основні наукові дослідження академіка М.А. Голубця зосереджені в галузі геоботаніки, екології, геосоціосистемології, середовищезнавства, охорони довкілля. М.А. Голубець – автор більше 500 наукових робіт, зокрема 19 монографій, редактор близько тридцяти колективних робіт і монографій, член редколегій багатьох періодичних видань.

30 жовтня виповнилося 85 років видатному вченому в галузях геоботаніки, екології, геосоціосистемології, середовищезнавства, охорони навколишнього природного середовища академікові НАН України і віце-президентові Лісівничої академії наук України Михайлу Андрійовичу Голубцю.

Михайло Андрійович народився у с. Великий Любінь на Львівщині. Його молоді роки припали на складну й трагічну історичну епоху – Другу світову війну, радянську та німецьку окупації, важкий повоєнний час. Але незважаючи на всі труднощі, завдяки доброму вихованню, наполегливості, цілеспрямованості й працьовитості він зумів стати видатним ученим, організатором і керівником науки, громадським і політичним діячем.

Ось головні віхи яскравої біографії академіка М.А. Голубця. У 1953 р. він закінчує Львівський сільськогосподарський інститут з дипломом інженера лісового господарства, вступає до аспірантури і невдовзі розпочинає педагогічну діяльність у Львівському сільськогосподарському й лісотехнічному інститутах. Працює науковим співробітником у відділі меліорації та боротьби з ерозією ґрунтів Науково-дослідного інституту землеробства і тваринництва західних областей України. З 1962 р. М.А. Голубець працює в наукових установах Академії наук УРСР – старшим науковим співробітником Науково-природознавчого музею, потім – старшим науковим співробітником відділу експериментальної екології й біоценології Інституту ботаніки АН УРСР, завідувачем відділу й директором

Державного природознавчого музею АН УРСР. Від 1974 р. – заступник директора з наукової роботи Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного АН УРСР і керівник Львівського відділення цього ж Інституту, а від 1991 до 2007 р. – директор Інституту екології Карпат НАН України. Тепер Михайло Андрійович – почесний директор і головний науковий співробітник відділу екосистемології цього ж Інституту.

У 1960 р. М.А. Голубець здобув науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук, у 1969 р. – доктора біологічних наук, у 1978 р. – вчене звання професора та обраний членом-кореспондентом Академії наук України, а в 1990 р. став академіком НАН України. У 1992 р. учений отримав звання Заслуженого діяча науки і техніки України.

Серед найважливіших віх громадсько-політичної роботи М.А. Голубця варто зазначити такі: 1989-1990 рр. – член Народного Руху України; 1990-1994 рр. – народний депутат України, голова підкомісії з питань екології та охорони навколишнього природного середовища; 1995-1996 рр. – член Львівського облвиконкому; 1996-2002 – член Львівського міськвиконкому, заступник голови Львівської Крайової організації Конгресу української інтелігенції.

Ранній етап наукової діяльності М.А. Голубця присвячений геоботанічним дослідженням. Він уперше для території Українських Карпат склав карти сучасного й первинного рослинного покриву, опрацював наукові підходи до аналізу висотно-зональної диференціації природно-територіальних

комплексів, а в геоботаніку запровадив поняття про зовнішню і внутрішню межі гірських рослинних поясів. Разом з проф. К.А. Малиновським розробили принципи і здійснили еколого-фітоценологічну класифікацію рослинності та геоботанічне районування Українських Карпат.

Дослідження історії формування ареалу ялини європейської, її поширення в післяльодовиковий період, систематичного положення в межах роду й специфіки внутрішньовидової структури, екологічних, морфологічних і лісівничих особливостей її різновидностей та форм покладено в основу докторської дисертації «Ялинові ліси Українських Карпат» та опубліковано в монографії «Ялинники Українських Карпат» (1978). Велике практичне значення мають також розроблені в той період лісорослинне та лісогосподарське районування Українських Карпат.

Згодом свою наукову діяльність професор М.А. Голубець пов'язує з надзвичайно актуальними галузями біологічної науки – екологією угруповань і біогеоценологією. Він організує комплексні дослідження структурно-функціональної організації наземних екосистем у західних областях України, працює над проблемами комплексного глобального моніторингу стану довкілля, оцінки та охорони фітогенонду і рослинного покриву, розробляє теоретичні основи вчення про біогеоценотичний покрив. Ці питання висвітлено в праці «Біосфера та охорона навколишнього середовища» (1982), колективній монографії «Біогеоценотичний покрив Бескидів і його динамічні тенденції» (1983) та фундаментальній монографії «Актуальні питання екології» (1982).

Екосистемологічні дослідження біогеоценотичного покриву Українських Карпат й узагальнення стосовно його структурно-функціональної суті, раціональної експлуатації, відтворення та охорони втілено в колективній монографії «Антропогенні зміни біогеоценотичного покриву в Карпатському регіоні» (1994).

Наступний етап наукової діяльності професора М.А. Голубця – розроблення глобальних проблем сучасності, пов'язаних із безпрецедентною трансформацією біогеоценотичного покриву планети. На основі вчення В.І. Вернадського про біосферу та ноосферу він розвиває фундаментальні ідеї про якісно новий характер взаємовідносин між біотичною й соціальною формами організації на планеті, розкриває кібернетичну суть цих взаємовідносин й обґрунтовує концепцію соціосфери як складної саморегульованої глобальної надсистеми. Виходячи з аналізу екологічних, соціально-економічних, демографічних, технологічних і політичних змін на планеті, вчений робить фундаментальні наукові узагальнення про виникнення на планеті якісно нової глобальної надсистеми – соціосфери, визначає її просторові компоненти (геосоціосистеми) та пропонує їх класифікацію (монографія «Від біосфери до соціосфери», 1997). Робить оригінальні наукові висновки щодо півки життя (за Вернадським), її функціональної ролі в біосфері й соціосфері,

деградації під впливом господарського використання і нагальної потреби її охорони, розумного керування екологічними, економічними, демографічними, соціальними та іншими процесами як у соціосфері загалом, так і в окремих геосоціосистемах (монографія «Півка життя», 1997).

Наукові дослідження цього етапу стали основою для обґрунтування поряд з аутоекологією, демоекологією та синекологією, четвертого розділу екології – екосистемології, концептуальні положення і завдання якої викладено в монографії «Екосистемологія» (2000).

Узагальнення структурно-функціональної суті екосистемного рівня організації живого стали науковим фундаментом для обґрунтування нової галузі науки – геосоціосистемології – вчення про геосоціальні системи й теоретичної основи концепції сталого розвитку. Це новітній розділ науки про складні геосоціальні системи, в котрих структурно й функціонально поєднані екологічний, соціальний, економічний та інші блоки, про їх генезис, будову, розвиток, еволюцію, саморегуляцію й динаміку, про принципи керування геосоціосистемними процесами з метою забезпечення оптимальних умов життя людей і перспектив розвитку людства (монографії «Вступ до геосоціосистемології», 2005; «Геосоціосистемологія», 2013).

Виходячи із фундаментальних положень геосоціосистемології, професор М.А. Голубець також обґрунтував потребу нової прикладної галузі науки – середовищезнавства (інвайронментології), завданням якої є вивчення закономірностей формування довкілля, методів його збереження та охорони на засадах сталого розвитку (монографія «Середовищезнавство (інвайронментологія)», 2010).

Професор М.А. Голубець – автор понад 500 наукових праць, зокрема 19 монографій, редактор майже тридцяти колективних праць і монографій, член редколегій багатьох періодичних видань. Під його керівництвом захищено 5 докторських і 17 кандидатських дисертацій. Він – український куратор проекту МАБ-6а програми ЮНЕСКО “Людина і біосфера”, голова секцій “Фундаментальні та прикладні проблеми екології” Наукової ради з проблем навколишнього середовища і сталого розвитку НАН України та «Екологія, загальна біологія та охорона природи» ДЗНЦ НАН України і МОН України, член численних наукових і спеціалізованих рад з ботаніки, лісознавства, екології та охорони природи, дійсний член Наукового Товариства ім. Шевченка, голова Львівського відділення Українського ботанічного товариства, член Бюро відділення загальної біології НАН України.

Професор М.А. Голубець є Лауреатом державної премії в галузі науки і техніки України (2005), його нагороджено Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1980 р.) та орденом “За заслуги III ступеня” (1998 р.).

Наукова громадськість, колеги та учні щиро вітають Михайла Андрійовича з ювілеєм, бажають йому міцного здоров'я, наснаги та нових наукових звершень.

М.П. Козловский

**К 85-ЛЕТИЮ ВИЦЕ-ПРЕЗИДЕНТА
ЛЕСОВОДСТВЕННОЙ АКАДЕМИИ НАУК
УКРАИНЫ, АКАДЕМИКА НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК УКРАИНЫ
МИХАИЛА ГОЛУБЦА**

Михаил Андреевич Голубец – вице-президент Лесоводственной академии наук Украины, академик Национальной академии наук Украины, доктор биологических наук, профессор, почетный директор Института экологии Карпат НАН Украины, видный общественный деятель. Основные научные исследования академика М.А. Голубца сосредоточены в областях геоботаники, экологии, геосоциосистемологии, средоведения, охраны окружающей природной среды. М.А. Голубец – автор более 500 научных работ, в том числе 19 монографий, редактор около тридцати коллективных работ и монографий, член редколлегий многих периодических изданий.

M. Kozlowsky

**IN HONOR OF HIS 85TH ANNIVERSARY
OF VICE-PRESIDENT OF FORESTRY
ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE,
MEMBER OF THE NATIONAL ACADEMY
OF SCIENCES MYKHAILO HOLUBETS**

Mykhailo Andriyovych Holubets is the vice-president of Forestry Academy of Sciences of Ukraine, Doctor Habilis of Biology, professor, honorary director of the Institute of Ecology of the Carpathians, NAS of Ukraine, and prominent public person. Main scientific works of M.A. Holubets focused on geobotanics, ecology, geosociosystemology, environmentology and conservation of natural environment areas. M.A. Holubets is an author of more than 500 scientific publications, including 19 monographs, as well as an editor of about 30 collective works and monographs, a member of editorial boards of the many periodic journals.